

Урок 103. ДІЄСЛОВА НА -ся

Дата _____

Клас _____

Мета: вчити учнів дотримувати літературної вимови і правопису дієслів на -ся (-сь); утворювати і пояснювати (за зразком) значення дієслів на -ся (-сь), уживати їх у побудові речень, у зв'язному мовленні; розвивати уважність, спостережливість, мовлення школярів, уміння аналізувати; виховувати любов до мови, природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ (див. додатковий матеріал до уроку на с. 3)

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

— Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся про літературну вимову і правопис дієслів на -ся (-сь).

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Спостереження за мовним матеріалом

— Прочитайте твердження. Чи можете ви так сказати про себе? Підкресліть дієслова. Що спільного вони мають?

Ніколи не запізнююся.

Вітаюся зі знайомими.

У громадському транспорті поступаюся місцем дорослим.

— Як треба вимовляти і писати дієслова на -ся (-сь)?

— У дієсловах 2-ї особи однини -шся вимовляється як [с':а]. У дієсловах 3-ї особи однини і множини -ться вимовляється як [ц':а].

2. Складання опорної таблиці

Правильно	
вимовляй:	пиши:
сміє[с':а]	смієшся
сміє[ц':а]	сміється
підписує[ц':а]	підписується
вча[ц':а]	вчаться

Закони письма і вимови вивчай:

Написано -ться, а ти [ц':а] вимовляй.

Хто рано прокидається,

Зарядкою займається,

Роботи не боїться,

Той завжди добре вчиться.

Закони письма і вимови вивчай:

Написано -шся, а ти [с':а] вимовляй.

Швиденько одягаєшся,

В дорозі не спиляєшся.

Так, друже мій, ніколи

Не спізнишся до школи.

Л. Лужецька

3. Робота за підручником (вправи 370–372, с. 162–163)

4. Фізкультхвилинка

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Робота в парах

— Запишіть подані дієслова у формі 2-ї особи однини теперішнього часу.

Виконувати, з'ясувати, не лінуватися, нездужати, ознайомити, перемагати, підвищити, поліпшувати, читати.

2. Робота в групах

— Прочитайте і відгадайте загадки. Допишіть пропущені букви. Обґрунтуйте свої дії.

1) Вийшла пані в золотім жупані. Хто на неї подиви..я, той слізьми залле..я. 2) Признавайся, як ти зве..я, що на зиму, на холодну без одежі остає..я. 3) Чого ти став та диви..я. Зірви мене — поживи..я. 4) У лісі вирізана, гладенько витесана. Співає, залива..я. Як називає..я?

Відгадки: 1) Сонце. 2) Дерево. 3) Горіх. 4) Сопілка.

3. Поетична хвилинка

— Прочитайте вірш, ставлячи дієслова, подані в дужках, у потрібній формі. Завчіть вірш та запишіть його з пам'яті.

Щедрим добрим словом
Пісня (*починається*).
З рушника святкового
Коровай (*всміхатися*).

4. Робота над загадкою

— Прочитайте загадку. Відгадайте її.

- Прислухайся до шуму:
З весною він іде!
Щось тріщить, ламається
Скрегоче і гуде.

— Випишіть з вірша дієслова, які влучно передають шум весняної води. Доповніть ряд синонімами.

Слова для довідок: йде, біжить, шумить, дзвенить, стукає, дзюрчить, співає, хлюпає, булькотить, вирує, тупцює, кипить, клекотить.

5. Гра «Утвори пару»

— Випишіть дієслова-синоніми парами.

Сяяти, нестись, воювати, бояться, хвилюватися, боротися, блищати, линути, турбуватися.

6. Гра «Шукачі»

— Знайдіть у реченнях однорідні члени. Якою частиною мови вони виражені?

Вітер віє, повіває, по полю гуляє.

— Поставте пропущені коми. Поясніть.

Синьоокий вересень ходить садами всіх пригощає соком плодами.

7. Вправа «Прочитай — запиши»

— Прочитайте, правильно вимовляючи виділені дієслова. Зверніть увагу на їхнє написання. Запам'ятайте його. Підготуйтеся до запису цих слів під диктування дорослого.

1) Вітер з пожовклим листком *грається* в котика й мишки: то *поженеться* біжком, то *підкрадеться* нишком. (*В. Терен*) 2) Вранці сонечко ясне *прокидається*, в росяній траві *умивається*. (*В. Паронова*) 3) Ой калінонька червона, чому *гнешся*, чом до неба голубого *не смієшся*? (*З народного*)

VI. ПІДСУМОК УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

- Які відкриття ви зробили для себе на уроці?
- Як потрібно вимовляти і писати дієслова на -ся? Наведіть приклади.
- З яким настроєм ви завершуєте урок?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вправа 373 (с. 163).

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДО УРОКУ

1. Перевірка домашнього завдання (вправа 369)

2. Робота над прислів'ями

— Прислів'я та приказки прочитайте, поясніть, спишіть. Дієслова чоловічого роду минулого часу підкресліть, укажіть питання, на які вони відповідають.

1) Не говори про все, що вичитати з книг зумів, а говори про те, що, прочитавши, зрозумів. 2) Прислів'я сказав — дорогу показав, приказку сказав — душу розрадив. 3) Не той багато прожив, кому багато років, а той, хто багато зробив. 4) Ще нічого не зробив, а вже відпочити сів. 5) Як їв, то аж упрів, а як працював, то аж задрімав.

3. Каліграфічна хвилинка

Трам в ва ай трамвай

— Запишіть речення про правила переходу вулиці після виходу з трамвая.

4. Словникова робота

Гра «Шифрувальники»

[illegible]